

DOI <https://doi.org/10.32689/2617-2224-2019-16-1-195-205>

UDC: 351.83

**Серьогіна-Берестовська
Оксана Вікторівна**

здобувач кафедри політології та філософії, Харківський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України, 61057, Харків, Бурсацький узвіз, 4, тел.: (095) 572 20 91, e-mail: ADeptyar@3g.ua

ORCID: 0000-0002-1150-8921

**Серегина-Берестовская
Оксана Викторовна**

соискатель кафедры политологии и философии, Харьковский региональный институт государственного управления Национальной академии государственного управления при Президенте Украины, 61057, Харьков, Бурсацкий спуск, 4, тел.: (095) 572 20 91, e-mail: ADeptyar@3g.ua

ORCID: 0000-0002-1150-8921

Serohina-Berestovska Oksana Viktorivna

Applicant for a degree of Department of Political Science and Philosophy, Kharkiv regional institute of Public Administration of National academy for Public administration under the President of Ukraine, 61057, Kharkiv, Bursatskyi uzviz, 4, tel.: (095) 572 20 91, e-mail: ADeptyar@3g.ua

ORCID: 0000-0002-1150-8921

ВПЛИВ ДЕРЖАВИ НА РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В МАЛИХ МІСТАХ

Анотація. Розглянуто особливості впливу держави на розвиток соціальної інфраструктури малого міста, а також причини, якими викликана необхідність у державному регулюванні соціальної інфраструктури. Причини необхідності державного регулювання щодо ряду галузей соціальної інфраструктури приховані в самій природі цієї сфери. У галузях соціальної інфраструктури виробляються послуги та супутні товари, що є суспільним благом, які покликані задовольняти не тільки індивідуальні, але і суспільні потреби. Велика роль держави у регулюванні розвитку галузей соціальної інфраструктури пояснюється рішенням соціального завдання — забезпечення нормальних умов життєдіяльності всіх членів суспільства. Держава спирається у своїй діяльності на соціально-орієн-

тований підхід, реалізуючи його в межах системного соціально-економічного управління.

Визначено найбільш загальні характерні особливості галузей соціальної інфраструктури як важливої специфічної складової соціальної сфери в цілому. Основними з них є: різноманітність видів послуг галузей соціальної інфраструктури, їх функціонального призначення і ступеня значущості для споживача; різний ступінь участі споживачів у процесі отримання послуг; різноманіття організаційних форм і методів обслуговування споживачів; дворівнева доступність послуг — індивідуальна і групова; різне поєднання державних і комерційних форм діяльності та господарювання; локальний характер діяльності суб'єктів господарювання, що діють у соціальній сфері; активний розвиток галузей і поява великої різноманітності нових видів послуг. Перелічені особливості соціальної інфраструктури в різному ступені пов'язані між собою й існують у складних поєднаннях. Різноманітні комбінації їх взаємодії накладають істотний відбиток на всі сторони функціонування і розвитку як всієї інфраструктури в цілому, так і окремих її галузей. Крім того, всередині кожної галузі в силу специфіки соціальної сфери є свої відмінні риси, ознаки, властивості й особливості, що впливають на організацію її діяльності і можливість проведення внутрішніх перетворень.

Ключові слова: держава, управління, інфраструктура, соціальна інфраструктура, управління соціальною інфраструктурою малого міста, об'єкти соціальної інфраструктури малого міста, задачі управління процесами створення соціальної інфраструктури.

ВЛИЯНИЕ ГОСУДАРСТВА НА РАЗВИТИЕ СОЦИАЛЬНОЙ ИНФРАСТРУКТУРЫ В МАЛЫХ ГОРОДАХ

Аннотация. Рассмотрены особенности влияния государства на развитие социальной инфраструктуры малого города, а также причины, которыми вызвана необходимость государственного регулирования социальной инфраструктуры. Причины необходимости государственного регулирования в отношении ряда отраслей социальной инфраструктуры скрыты в самой природе этой сферы. В отраслях социальной инфраструктуры производятся услуги и сопутствующие товары, которые являются общественным благом и призваны удовлетворять не только индивидуальные, но и общественные потребности. Значительная роль государства в регулировании развития отраслей социальной инфраструктуры объясняется решением социальной задачи — обеспечение нормальных условий жизнедеятельности всех членов общества. Государство опирается в своей деятельности на социально-ориентированный подход, реализуя его в рамках системного социально-экономического управления.

Определены наиболее общие характерные особенности отраслей социальной инфраструктуры как важной специфической составной социальной сферы в целом. Основными из них являются: разнообразие видов услуг отраслей социальной инфраструктуры, их функционального назначения и

степени значимости для потребителя; различная степень участия потребителей в процессе получения услуг; многообразие организационных форм и методов обслуживания потребителей; двухуровневая доступность услуг — индивидуальная и групповая; различное сочетание государственных и коммерческих форм деятельности и хозяйствования; локальный характер деятельности субъектов хозяйствования, действующих в социальной сфере; активное развитие отраслей и появление большого разнообразия новых видов услуг. Перечисленные особенности социальной инфраструктуры в разной степени взаимосвязаны между собой и существуют в сложных сочетаниях. Разнообразные комбинации их взаимодействия накладывают существенный отпечаток на все стороны функционирования и развития всей инфраструктуры как в целом, так и отдельных ее отраслей. Кроме того, внутри каждой отрасли в силу специфики социальной сферы есть свои отличительные черты, признаки, свойства и особенности, влияющие на организацию ее деятельности и возможность проведения внутренних преобразований.

Ключевые слова: государство, управление, инфраструктура, социальная инфраструктура, управление социальной инфраструктурой малого города, объекты социальной инфраструктуры малого города, задачи управления процессами создания социальной инфраструктуры.

FEATURES OF MANAGEMENT OF DEVELOPMENT OF RURAL SOCIAL INFRASTRUCTURE

Annotation: The article deals with the features of the state influence on the development of social infrastructure of a small town, the reasons for the need for state regulation of social infrastructure. The reasons for the need for state regulation of a number of sectors of social infrastructure are hidden in the very nature of this sphere. Social infrastructure industries produce services and related goods, and are a public good designed to meet not only individual but also social needs. The great role of the state in regulating the development of social infrastructure is explained by the solution of the social problem — ensuring normal living conditions for all members of society. The state relies on a socially-oriented approach in its activities, implementing it within the framework of systemic socio-economic management.

The most General, characteristic features of social infrastructure sectors are defined, considering them as an important specific component of the social sphere as a whole. The main ones are: a variety of types of services of social infrastructure, their functional purpose and the degree of importance for the consumer; different degree of consumer participation in the process of obtaining services; variety of organizational forms and methods of customer service; two-level availability of services: individual and group; different combination of state and commercial forms of activity and management; the local nature of economic entities operating in the social sphere; the active development of industries and the emergence of a wide variety of new services. These features of the social infrastructure are interconnected to varying degrees and exist in complex combinations. Various

combinations of their interaction have a significant impact on all aspects of the functioning and development of the infrastructure as a whole and its individual industries. In addition, within each industry due to the specifics of the social sphere has its own distinctive features, features, properties and features that affect the organization of its activities and the possibility of internal reforms

Keywords: the state, governance, infrastructure, social infrastructure, management of the social infrastructure of the small city, the social infrastructure of the small city, the problem of control processes of creation of social infrastructure.

Постановка проблеми. В останні два десятиліття в період ринкових реформ відбулися радикальні зміни, що виявили як позитивні, так і негативні впливи на соціальну інфраструктуру міст, селищ і сіл.

У сфері забезпечення товарами, торгівлі та громадського харчування позначилися позитивні зрушення. Однак інші сфери суспільного життя (освіта, охорона здоров'я, заклади культури) зазнали величезних труднощів у своєму розвитку. Особливо важко позначився на соціальній інфраструктурі перехід установ соціальної сфери з балансу промислових підприємств на плечі муніципальних утворень, які і без того мали фінансові труднощі. Гострий дефіцит фінансових коштів створив величезні труднощі та проблеми для розвитку і вдосконалення форм обслуговування населення всіх форм поселень, особливо малих міст. Ринкові відносини продиктували структурну перебудову всієї соціальної сфери, яка була сприйнята населенням далеко не однозначно. З одного боку, поява нових супермаркетів, передової техніки і обладнання побутового обслуговування, технічне оснащення закладів охорони здоров'я та установ культури позитивно сприйняті

населенням, проте рівень цін вплинули на недоступність багатьох товарів і послуг для значної частини населення. Очевидне протиріччя між позитивними тенденціями розвитку соціальної сфери та низькою платоспроможністю населення, що зумовило незатребуваність багатьох послуг, в тому числі життєво важливих, зокрема медичних.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми управління розвитком соціальної інфраструктури малого міста досліджуються в роботах як вітчизняних, так і зарубіжних науковців. Вагомий внесок у дослідження особливостей впливу держави на соціально-економічні відносини зробили такі вчені: П. Беленький [4], О. Васильєв [1], К. Гелбрейт [2], Р. Дяків [3], С. Кириченко [7], Л. Ковальська [9], М. Комаров [10], В. Красовський [8], С. Іщук [7], Т. Кулініч [7], В. Крушін [7], О. Салівончик [9], С. Ткач [7], В. Третяк [10], Л. Чернюк [11] та ін. Ідеї та положення, викладені у працях цих авторів, послужили основою для подальшого розвитку соціальної інфраструктури. Однак, незважаючи на численні дослідження, вони мають загальнонауковий сенс і характеризуються більш описовим характером.

Мета статті — дослідити особливості державного впливу на розвиток соціальної інфраструктури малого міста, а також обґрунтувати пропозиції з удосконалення даного процесу.

Виклад основного матеріалу. Соціальна інфраструктура суспільства покликана забезпечити сприятливі умови життя населення, розвиток виробничої, соціальної та духовної сфери суспільного життя. Її призначення в малому місті — найбільш повне задоволення потреб населення в соціально-побутових, комунальних і культурних послугах.

Уявлення про інфраструктуру як цілісну сукупність виробничих і невиробничих об'єктів, функціонування яких забезпечує загальні умови суспільного виробництва, відкриває шлях до її розуміння як структурного елемента народногосподарського комплексу. Деякі дослідники розуміють під інфраструктурою комплекс інженерно-технічних споруд, що обслуговують і створюють умови для розміщення і діяльності промислового і сільськогосподарського виробництва (або окремих їх підприємств), а також їх розміщення для забезпечення життєдіяльності населення [1, с. 67].

Серед низки науковців набуло поширення трактування інфраструктури не лише як умов розвитку та функціонування матеріального виробництва, а й умов ефективного вирішення важливих соціальних завдань розвитку суспільства. Розглядаючи проблеми розвитку інфраструктури, деякі дослідники наголошували на необхідності створення умов для забезпечення тих чи інших

видів громадської діяльності певної території [2, с. 61].

Подолання матеріально-речового трактування інфраструктури мало важливе практичне значення, оскільки дало змогу комплексно підійти до її дослідження, включаючи проблеми кадрів, управління, організаційного і економічного механізму господарювання. Галузевий підхід до визначення інфраструктури, який набув поширення у 80-ті роки ХХ ст. та зберігається до останнього часу, виходить з матеріально-речовинної концепції. Отже, під соціальною інфраструктурою розуміється сукупність галузей і підгалузей народного господарства, а також видів діяльності, що надають виробничі послуги матеріального виробництва і виробляють послуги і духовні блага для населення.

Поряд з галузевим підходом у визначенні сутності інфраструктури, особливу значущість набуває територіально-регіональний підхід. Під регіональною інфраструктурою розуміють сукупність територіальних функціональних систем, кожна з яких включає сукупність підприємств, об'єктів і організацій, що характеризуються однорідністю використання засобів праці, спільністю професійних навичок, які працюють і орієнтовані на обслуговування матеріального виробництва і населення. А. Ткач визначив інфраструктуру як поєднання створених на території регіону господарських об'єктів та інженерно-технічних заходів для забезпечення матеріального виробництва і гідних умов проживання населення [3, с. 34].

Регіональний підхід до обґрунтування розвитку елементів і ланок інфраструктури, а також при плануванні та проектуванні її підсистем дає змогу розглядати інфраструктуру регіону як єдину цілісну систему [4]. Розвиток елементів регіональної інфраструктури виявляється настільки значним, що обґрунтування її оптимального розміщення та комплексного розвитку стає дуже актуальною проблемою.

Нині поняттям соціальна інфраструктура широко оперують представники суспільних наук, управління, фахівці різних видів діяльності (архітектори, будівельники, інженери міського господарства), засоби масової інформації і т. д. Однак активна популяризація поняття “соціальна інфраструктура” приховує гостру проблему: чим ширше воно використовується на практиці, тим більше простежується різне розуміння її природи, сутності та призначення. Провідна функція соціальної інфраструктури в сучасному суспільстві полягає в її головному призначенні — забезпечити комфортне проживання населення.

Розвиток соціальної інфраструктури малого міста має відповідати критеріям комплексності, збалансованості, рівномірного територіального розміщення. Зневага до планування розвитку соціальної інфраструктури може в кінцевому підсумку призвести до серйозних прорахунків у практиці соціального управління. На сьогодні склалася загальна точка зору, згідно з якою держава, забезпечуючи поступальний розвиток соціальної інфраструктури, має спиратися як на економічні,

так і на неекономічні важелі і стимули. Від того, наскільки повно вона їх використовує, залежить вирішення проблем освіти, охорони здоров'я, благоустрою, забезпечення житлом, культури і відпочинку і т. д. До числа останніх і одних з найбільш дієвих методів оптимізації розвитку соціальної сфери суспільства належить створення соціальної інфраструктури, покликаної вирішувати не тільки складні економічні завдання, але і соціальні проблеми.

Розглядаючи природу і сутність соціальної інфраструктури, доречно зазначити ту обставину, що її відмінною рисою є регіональний характер розвитку, під яким мається на увазі ефективність формування і вдосконалення соціальної інфраструктури як цілісної системи на рівні окремих регіонів, в умовах прихильності всіх її елементів до соціальних, економічних, демографічних, природно-кліматичних та інших особливостей конкретного територіально-просторового утворення. На цей аспект соціальної інфраструктури першими звернули увагу представники економічної географії. Їх розробки з вивчення регіональних проблем соціально-економічного розвитку сприяли уточненню поняття “інфраструктура” [5, с. 63]. Уведення в науковий обіг категорії “соціальна інфраструктура”, пов'язане з проблемами підвищення ефективності територіального планування, розміщення продуктивних сил, підняло регіональні дослідження на якісно новий рівень.

Для регіону соціальна інфраструктура відіграє важливу роль, яка полягає у підвищенні рівня життя

населення, підвищенні зайнятості населення, проведення ефективного рівномірного по всій території розселення, запобігання надмірній концентрації населення, вирівнювання рівнів економічного і соціального розвитку, формування мережі міських і сільських поселень в районі [6, с. 17].

Рівень розвитку соціальної інфраструктури є одним з найважливіших показників соціально-економічного розвитку країни. Формуючись під впливом складних суспільних процесів, він відображає всю сукупність проблем соціального розвитку.

Соціальна інфраструктура характеризується за видами і напрямками діяльності соціальних суб'єктів і за ланками в кожному з видів. Вона може розглядатися як на рівні суспільства, так і регіону або окремого поселення. Окремі елементи соціальної інфраструктури не взаємозамінні. Лише при цілісному підході, що комплексно забезпечує раціональну життєдіяльність людей, можна говорити про ефективність відтворення населення.

Соціальна інфраструктура може характеризуватися кількістю установ, організацій, що забезпечують процеси освіти, медичного, побутового та транспортного обслуговування, а також кількістю місць в них, обсягом послуг. В аналізі функціонування соціальної інфраструктури важливі суб'єктивні оцінки людей досить реально існуючої соціальної інфраструктури в конкретному регіоні або на конкретному підприємстві.

Галузі соціальної інфраструктури включають в себе організації,

підприємства і установи різних організаційно-правових форм і форм власності. Кожна з галузей соціальної інфраструктури є складною системою з притаманними тільки їй певними ознаками, властивостями, закономірностями, особливостями побудови і функціонування. Переслідуючи спільну мету – створення відповідних умов розвитку людського потенціалу та життєзабезпечення суспільства, галузі соціальної інфраструктури виступають своєрідним об'єднанням, що є самостійною частиною соціальної сфери, якій притаманні певні відносини і внутрішні взаємозв'язки [7, с. 36].

До галузей соціальної інфраструктури традиційно належать системи освіти, охорони здоров'я, культури і мистецтва, фізичної культури і спорту, транспорту, житлово-комунального господарства, побутового обслуговування населення, діяльність яких спрямована на задоволення особистих потреб, забезпечення життєдіяльності, інтелектуального розвитку членів суспільства.

Через реалізацію своїх основних завдань соціальна інфраструктура в сучасних умовах дає змогу головної мети розвитку соціальної сфери в цілому:

- зниження соціальної напруженості;
- зміцнення загального здоров'я нації;
- поліпшення демографічної обстановки;
- підвищення продуктивності праці;
- створення нових робочих місць, зниження безробіття [8, с. 49].

Виробництво послуг в більшості галузей соціальної інфраструктури має свої особливості. Характер відносин у галузях соціальної інфраструктури та їх специфіка дають змогу розглянути цю сферу як цілісний, самостійний і своєрідний соціально-культурний об'єкт.

Що стосується послуг, то в різних галузях соціальної інфраструктури вони мають свої особливості. У соціально-побутовому обслуговуванні, у громадському харчуванні, торгівлі, житлово-комунальному господарстві соціальні та ринкові відносини отримали найбільший розвиток і формують ефективний механізм задоволення суспільних потреб.

Але в таких галузях, як культура, охорона здоров'я та освіта, соціальні та ринкові відносини не тільки мають свою специфіку, а й обмежені можливості. У сфері послуг завжди присутні державні організації та установи. Більш того, в деяких галузях вони домінують.

Схарактеризувавши соціальну сферу і соціальну інфраструктуру, розглянемо безпосередньо соціальну інфраструктуру малого міста. Визначимося з поняттям “мале місто”. У науковій літературі немає єдиного розуміння того, що вважати малим містом. Найбільшого поширення з цього приводу набуло таке: малим містом є поселення з чисельністю жителів до 100 тис. осіб [9, с. 82].

Соціальна сфера та соціальна інфраструктура малих міст відрізняється наступним. По-перше, тісним переплетенням виробничої сфери та соціальної сфери. Соціальна сфера перенасичена виробничими зв'язками. По-друге, життєдіяльність міста

пов'язана найчастіше з будь-яким невеликим, містоутворюючим підприємством. По-третє, щодо функціональної складової виділяються два види малих міст: багатофункціональні міста і міста з прилеглою територією, що мають як сільськогосподарську, так і промислову зони. По-четверте, малі міста відрізняються також концентрованою соціальною інфраструктурою, що полегшує управління нею, але разом з тим її недостатністю і неповнотою порівняно з соціальною інфраструктурою великих міст. Так, далеко не в кожному місті є вищі навчальні заклади або театри, розвинена інфраструктура розваг та організації дозвілля населення. По-п'яте, у малих містах виникає або зберігається особливо напружена соціальна обстановка через згортання виробництва на містоутворюючих підприємствах або їх закриття.

Як визначають багато дослідників [10, с. 24], розвитку соціальної інфраструктури та її матеріальної бази у нас в країні по суті ніколи не приділялося належної уваги. Це характерно як для радянського періоду, так і для нинішнього етапу розвитку. Добре відомо, що навіть у період 70–80-х років ХХ ст., який вважається найбільш сприятливим з точки зору темпів і масштабів розвитку галузей соціальної інфраструктури, досягнутий рівень забезпеченості населення послугами соціальної інфраструктури не перевищував 60–70 % від встановлених самою ж державою “раціональних нормативів” [11, с. 27].

У підсумку соціальна сфера опинилася у стані гострої кризи, яка характеризується:

- серйозним скороченням обсягу і зниженням якості наданих населенню соціально-культурних послуг;

- недостатнім фінансуванням галузей соціально-культурного комплексу, що веде до руйнування матеріально бази, втрати кадрового потенціалу;

- низьким технічним рівнем об'єктів соціальної інфраструктури.

Розвиток соціальної інфраструктури міста — типу розселення, найбільш пріоритетним для людей ХХ–ХХІ ст. багато в чому визначає життєвий рівень народу, формування нової людини, поліпшення навколишнього середовища, а також сприяє підвищенню освіти, професійної кваліфікації, культури, фізичного здоров'я і психічної стійкості особистості, що особливо необхідні в умовах високодинамічних темпів виробництва і життя.

Логіка аналізу ролі соціальної інфраструктури малого міста і завдань місцевого самоврядування щодо її розвитку вимагає розгляду її на видовій площині, чому в істотній мірі посприяло б визначення всього того кола елементів, які входять до соціальної інфраструктури. Це усі матеріально-речові елементи суспільного розвитку, що сприяють ефективному здійсненню людиною всіх видів її життєдіяльності: житлові будинки, підприємства торгівлі та громадського харчування, пасажирський транспорт, система водопостачання та каналізації, різні медичні установи, школи, середні спеціальні та вищі навчальні заклади, організації професійно-технічної підготовки, поштові, телеграфні та фінансові заклади, культурно-видовищні під-

приємства, спортивні та оздоровчі споруди (стадіони, палаци спорту, басейни, парки, будинки відпочинку) та інші об'єкти і установи соціально-побутового призначення.

Можна погодитися і з тим, що саме міський рівень найкращим чином пристосований до максимально високої соціальної орієнтації всіх елементів та інститутів інфраструктури.

Висновки і перспективи подальших досліджень. З точки зору розвитку основ соціальної інфраструктури міста, дуже важливим є положення про те, що у її вивченні, орієнтованому на отримання наукових даних для розробки довгострокової стратегії управління розвитком міста, необхідний міждисциплінарний підхід. Такий підхід має базуватися на концепції єдиної системи розселення. У контексті цієї ідеї чільну проблему розвитку міст (і процесу урбанізації в цілому) можна вбачати у виявленні їх місця і ролі в розміщенні і розвитку продуктивних сил. Іншими словами, проблеми розвитку міст мають розглядатися разом з розміщенням продуктивних сил, формуванням територіальних виробничих комплексів, галузевою і територіальною структурами народного господарства.

Визначено, що мале місто є особливою просторовою організацією розвиненого матеріального і духовного виробництва, а його життєдіяльність — особливий спосіб функціонування та розвитку виробничих сил, що досягли високого рівня концентрації при природній для неї глибокій внутрішній диференціації і узгодженості дій різних компонен-

тів (об'єктивних і суб'єктивних). Міста-центри економічного та духовного життя населення і є головними рушіями процесу. Тому науково обгрунтоване вирішення проблем розвитку соціальної інфраструктури міст істотно позначається на темпах розвитку суспільства в цілому.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. *Бавико О. Є.* Регіональний менеджмент в умовах постіндустріальної трансформації територій // Економіка та держава. — 2015. — № 7. — С. 10–13.
2. *Макарова О. В.* Соціальна політика в Україні: монографія. — К.: ІДСД ім. М. В. Птухи НАН України, 2015. — 244 с.
3. *Ткач А. А.* Інституціональні основи ринкової інфраструктури: монографія / А. А. Ткач. — К.: НАНУ Об'єднаний ін-т економіки, 2005. — 295 с.
4. Інфраструктурне забезпечення конкурентної економіки регіонів (методологія і механізми) / за ред. П. Ю. Беленького. — Львів: НАНУ Ін-т рег. дослідж., 2002. — 308 с.
5. Трансформація соціальної інфраструктури в контексті забезпечення гуманітарного розвитку: кол. монографія / В. М. Новіков, Н. М. Деєва, І. С. Каленюк та ін.; за наук. ред. В. М. Новікова, З. С. Сіройча. — Вінниця: ПП Балюк І. Б., 2015. — 384 с.
6. Інфраструктурний комплекс Західного регіону України: оцінка стану і напрями розвитку: монографія / [С. О. Іщук, Т. В. Кулініч, В. Є. Крупін, С. М. Ткач]; НАН України. Ін-т регіональних досліджень; [наук. ред. С. О. Іщук]. — Львів, 2010. — 242 с.
7. *Ковальська Л. Л.* Соціальна інфраструктура регіону: механізми формування та розвитку: монографія /

Л. Л. Ковальська, О. М. Салівончик; Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Луцький національний технічний університет. Луцьк: Ж. В. Гадяк, 2012. — 226 с.

8. *Кириченко С. О.* Підходи до визначення сутності поняття “соціальна інфраструктура” та її функціональне призначення / С. О. Кириченко // Проблеми системного підходу в економіці. — № 1(55). — 2016. — С. 56–60.
9. *Мельничук Д. П.* Людський капітал: пріоритети модернізації суспільства у контексті поліпшення якості життя населення: монографія / Д. П. Мельничук. — Житомир: Полісся, 2015. — 564 с.
10. *Третяк В. П.* Управління розвитком соціальної інфраструктури України в умовах глобалізації: монографія / В. П. Третяк. — Х.: ХНУ імені В. Н. Каразіна 2014. — 317 с.
11. *Чернюк Л. Г.* Соціальна інфраструктура та її пріоритетність в системі суспільного розвитку (методолого-організаційні аспекти) / Л. Г. Чернюк, П. В. Пепа // Вісник Чернігівського держ. ун-ту. — Вип. 1 (56). — 2012. — (Серія: економічні науки). — С. 10–20.

REFERENCES

1. *Bavyko O. Ie.* (2015), “Regional management in the conditions of post-industrial transformation of territories”, *Ekonomika ta derzhava*. vol. 7(55), pp. 10–13.
2. *Makarova O. V.* (2016), *Social policy in Ukraine [Sotsialna polityka v Ukraini]*. IDSD im. M.V. Ptukhy NAN Ukrainy, publ., Kyiv, Ukraine.
3. *Tkach, A. A.* (2005), *Insty'tucional'ni osnovy' ry'nkovoyi infrastruktury' [The Institutional framework of the market infrastructure]*, NANU Ob'yednany'j in.-t ekonomiky' publ., Kyiv, Ukraine.

4. *Byelyen'kogo, P. Yu.* (2002), Infrastrukturne zabezpechennya konkurentnoyi ekonomiky' regioniv (metodologiya i mexanizmy') [Infrastructure support of competitive economy of regions (methodology and mechanisms)], NANU In-t reg. doslidzh. Publ. – L'viv, Ukraine.
5. *Novikov, B. M. Dyeyeva, N. M. Kalenyuk, I. S.* (2015), Transformaciya social'noyi infrastruktury' v konteksti zabezpechennya gumanitarnogo rozvy'tk, [Transformation of social infrastructure in the context of humanitarian development], PP Balyuk I. B. publ., Vinny'cya, Ukraine.
6. *Ishhuk, S. O. Kulnich, T. V. Krupin, V. Ye. Tkach, S. M.* (2010), Infrastrukturny'j kompleks Zaxidnogo regionu Ukrayiny': ocinka stanu i napryamy' rozvy'tku [Infrastructure complex of the Western region of Ukraine: assessment of the state and direction of development], NAN Ukrayiny'. In-t regional'ny'x doslidzhen' publ., L'viv, Ukraine.
7. *Koval's'ka, L. L.* (2012), Social'na infrastruktura regionu: mexanizmy' formuvannya ta rozvy'tku [Social infrastructure of the region: mechanisms of formation and development], Zh.V. Gadyak publ., Lucz'k, Ukraine.
8. *Ky'ry'chenko, C. O.* (2016), "Approaches to definition of essence of concept "social infrastructure" and its functionality", Problemy' sy'stemnogo pidxodu v ekonomici, vol. 1(55), pp. 56-60.
9. *Mel'ny'chuk, D. P.* (2015). Lyuds'ky'j kapital: priory'tety' modernizaciyi suspil'stva u konteksti polipshennya yakosti zhy'ttya naseleonn [Human capital: priorities for the modernization of society in the context of improving the quality of life]. Zhy'tomy'r: Polissya [in Ukrainian].
10. *Tretyak, V. P.* (2014), Upravlinnya rozvy'tkom social'noyi infrastruktury' Ukrayiny' v umovax globalizaciyi [Management of social infrastructure development in the context of globalization], XNU imeni V. N. Karazina publ., Kharkiv, Ukraine.
11. *Chernyuk, L. G.*, (2012), "Social infrastructure and its priority in the system of social development (methodological and organizational aspects)", Visny'k Chernigivs'kogo derzh. un-tu., vol. 1 (56), pp.10–20.